

5. Пасхавер Б. Й. Основні проблеми розвитку сільськогосподарського виробництва / Б. Й. Пасхавер, Л. В. Молдаван, О. В. Шубравська // Економіка АПК. – 2012. – № 9. – С. 3–9.

6. Сільське господарство України у 2013 році : стат. зб. / за ред. Н. С. Влащенко // Державна служба статистики України. – К., 2014. – 400 с.

7. Статистичний збірник «Сільське господарство Тернопільської області» за 2013 рік / Головне управління статистики у Тернопільській області. – Тернопіль, 2014. с.

8. Федоренко В. Г. Політична економія : підручник / В. Г. Федоренко, О. М. Діденко, М. М. Руженський, О. Ф. Іткін / - К. : Алерта, 2008. – 487 с.

Раскрыты основные проблемы развития аграрного сектора экономики и пути выхода из кризисного положения, указано на необходимость эффективной поддержки и помощи сельскохозяйственным товаропроизводителям со стороны государственных правительственных и местных органов. Значительное внимание уделено проблемам формирования рынка земли, использования ресурсного потенциала отрасли, содействия развитию малого бизнеса, активизации кооперативного движения.

Рынок, проблемы, ресурсы, земельные отношения, кооперация, государственное содействие.

In the article the basic problems of the agricultural sector and ways out of the crisis highlights the need to ensure effective support and assistance to agricultural state and local authorities. Much attention is paid to the formation of a land market, the use of resource potential of the industry, to promote small business and the cooperative movement.

Market, problems, resources, land relations, cooperation, public assistance.

УДК 338.432

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ

О. П. Гоголя, кандидат економічних наук

Розглянуто пріоритетні стратегії розвитку підприємств аграрної сфери. Вказано на окремі проблеми сучасного стану сільськогосподарського виробництва в Україні. Обґрунтовано необхідність впровадження інноваційних підходів у практиці господарювання виробників сільськогосподарської продукції.

Агропродовольчий ринок, інноваційні стратегії розвитку, матеріально-технічне забезпечення, сільськогосподарське виробництво, раціоналізація управління.

© О. П. Гоголя, 2015

Підвищення жорсткості методів та форм прояву конкуренції, постійне нарощування обсягів продовольчого виробництва в Україні, викликає об'єктивну потребу в розробленні та впровадженні нових підходів до формування стратегічних планів за умов невизначеності навколишнього середовища. При цьому національні виробники продовольчої продукції змушені конкурувати не лише один із одним, а й з виробниками-імпортерами продовольства, які зазвичай володіють ефективнішими технологіями виробництва й розподілу продукції, а також значною фінансовою підтримкою своєї держави.

Ситуація на продовольчому ринку загострюється тим, що, з одного боку, реалізація обраних стратегій розвитку відбувається під впливом факторів навколишнього середовища на всіх без винятку підприємствах, а з іншого – можливість передбачити та врахувати ці фактори з мінімальними наслідками мають можливість лише лідери. Унаслідок цього, посилюється необхідність пошуку інноваційних підходів до процесу раціоналізації управління сільськогосподарським виробництвом, що є одним із ключових елементів забезпечення безперебійного функціонування продовольчого ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний науковий внесок у дослідження теоретико-прикладних аспектів розвитку стратегічного управління, тенденцій функціонування продовольчого ринку зробили зарубіжні й вітчизняні учені-економісти І. Ансофф, М. Портер, М. Томпсон, П. Друкер, В. Я. Амбросов, В. І. Бойко, В. А. Вінокуров, В. Г. Герасимчук, А. П. Градов, С. М. Кваша, М. Й. Малік, М. М. Мартиненко, А. П. Наливайко, В. Д. Немцов, Б. Й. Пасхавер, В. О. Точилін, В. В. Чепурко, З. Є. Шершньова, А. Ю. Юданов та інші відомі вчені.

Мета дослідження – обґрунтування стратегічних напрямів управління діяльністю сільськогосподарських підприємств із урахуванням впливу факторів навколишнього середовища на інноваційних засадах.

Виклад основного матеріалу. Поняття агроінновацій більшість науковців і практиків розглядає як впровадження в аграрну сферу технологічних, технічних, організаційних, економічних, екологічних, селекційно-генетичних та інших видів інновацій з метою отримання економічного, екологічного, соціального ефектів, що забезпечить зміни в якості життя та компоненті живої природи (тварини чи рослини). Формуванню та впровадженню інноваційних стратегій розвитку підприємств передуює процес раціоналізації управління сільськогосподарським виробництвом, який, у свою чергу, включає розробку комплексу організаційно-технічних і соціально-економічних заходів, що забезпечують більш ефективне використання землі, робочої сили, техніки та інших ресурсів, створення сприятливих умов праці й побуту працівників, запровадження нових технологій та якісне вдосконалення систем виробництва.

У сучасних умовах загострення екологічних, соціальних та економічних проблем посилюється системна криза взаємодії людини і природи. Соціум є невід'ємною частиною екосистеми, тому саме гармонійне поєднання людської діяльності із Законами природи [1, с. 42] є необ-

хідною умовою збалансованого розвитку. Його мета полягає у збереженні екосистеми, здоров'ї майбутніх поколінь та забезпеченні продовольчої безпеки країни.

Інтеграція України у Світовий економічний простір, загострення проблеми продовольчого забезпечення жителів Землі та зміна клімату зумовлюють необхідність урахувати ендогенні й екзогенні чинники впливу на розвиток сільгоспвиробництва в Україні [2]. Виходячи із зазначеного вище, можливі такі стратегії розвитку аграрного сектору:

1. Інтенсифікація сільгоспвиробництва, яка ґрунтується на широкому використанні мінеральних добрив, хімічних засобів захисту, максимізації доходів за рахунок вирощування високорентабельних культур.

2. Застосування генетично модифікованих організмів у сільгоспвиробництві з одночасним застосуванням хімічних засобів.

3. Екологічне сільгоспвиробництво.

Інтенсифікація сільгоспвиробництва, яка ґрунтується на максимізації доходу та переходу до вирощування високорентабельних монокультур, призводить до низки негативних наслідків: забруднення земель залишками хімічних речовин у результаті їх постійного й однотипного використання; зниження цін на сільгосппродукцію внаслідок зростання пропозиції; втрата традиційних ринків збуту інших видів сільгосппродукції; недотримання раціональних видів сівозмін; продаж сировини, а не продукції з високою доданою вартістю; нехтування принципом комплексного ведення сільськогосподарського виробництва та занепад м'ясного й молочного скотарства; посилення процесу деградації сільськогосподарських земель; деструктивний вплив на агроландшафти та біорізноманіття.

Дослідження науковців і практиків [2] свідчать, що у світі простежується тенденція до зростання площ сільськогосподарських угідь, на яких вирощують генетично модифіковані організми, як одного з варіантів розв'язання світової продовольчої проблеми шляхом продуктової експансії. Водночас, використання ГМО має такі застереження: залежність від продуцентів насіння; використання пестицидів; втрата біорізноманіття; не вивчено вплив на людський організм; втрата відтворювальних функцій усіх учасників відповідного продовольчого ланцюга; не вивчено вплив на агроценози ґрунту.

Стратегія, що базується на сталому агроекологічному розвитку, має ряд беззаперечних переваг, що, у свою чергу, дасть можливість підвищити експортний потенціал і конкурентоспроможність аграрного сектору України, забезпечити продовольчу безпеку держави на основі екологічно чистих продуктів харчування, зростання вартості землі, збереження навколишнього природного середовища, зростання зайнятості сільського населення, упровадження системи біологізації сільгоспвиробництва, зростання тривалості життя населення та зменшення витрат на охорону здоров'я, підвищення конкурентоспроможності сільського господарства на міжнародних ринках, зростання інвестиційної привабливості аграрного сектору як для вітчизняних, так і для зарубіжних інвесторів.

Першочерговими заходами переходу на сталий агроекологічний розвиток є законодавче забезпечення та розробка загальної стратегії розвитку вітчизняного аграрного сектору.

Одним із пріоритетів національної аграрної політики слід вважати технічне оновлення та матеріальне забезпечення сільського господарства в складі його підприємств і господарств населення. Адже матеріально-технічне забезпечення аграрного сектору України в умовах сучасності досягло тієї критичної межі, за якої, навіть за умови існуючої динаміки та практичної відсутності дієвих заходів стосовно її покращення, уже найближчим часом буде йти мова про порушення технологічних процесів у тваринництві й рослинництві підприємства, про суттєву екстенсивність виробництва в сільському господарстві взагалі [3]. У першу чергу, удосконалення потребує механізм управління матеріально-технічним забезпеченням сільськогосподарських підприємств, який включає підсистеми планування, обліку та використання матеріально-технічних ресурсів, постачання, контролю, реалізації, нормування запасів тощо та ускладнюється в міру розвитку й концентрації аграрного виробництва.

За підрахунками фахівців ННЦ «Інститут аграрної економіки», обсяг валової продукції в усіх категоріях господарств має становити у 2020 р. 185,7 млрд грн, у т. ч. на сільськогосподарських підприємствах – 87,1 млрд грн [4]. Досягти таких обсягів виробництва продукції можна на основі створення потужної матеріально-технічної бази, яка б відповідала світовим стандартам і сучасним вимогам новітніх технологій. Слід зауважити, що в Україні, при достатньо високому рівні забезпеченості сільського господарства земельними й трудовими ресурсами, середньогалузевий рівень фондооснащеності 1 га сільськогосподарських угідь останніми роками став у 3–7 разів нижчим, порівняно з розвиненими країнами світу. Унаслідок низького рівня технічного забезпечення, на полях залишається продукції на 8–12 млрд грн [5].

Процеси технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва стримуються низкою проблем, зокрема:

1. *Масовим та необґрунтованим спрощенням технологій, особливо у рослинництві*, де часто виконується обмежений обсяг найнеобхідніших агротехнічних заходів.

2. Поверхневим обробітком ґрунту під час сівби та збирання врожаю.

3. *Погіршенням стану збереження генетичних ресурсів сільськогосподарських тварин*. Так, за даними НААН України, за останні 100 років в Україні зникло 16 вітчизняних порід і порідних груп п'яти видів сільськогосподарських тварин. У племінному тваринництві лише 118 породних популяцій (19,8 % від їх загальної кількості) знаходяться поза зоною ризику суттєвого зменшення поголів'я.

4. *Нерозвиненість сільськогосподарського дорадництва*, яке стримує вдосконалення зв'язків між наукою і виробництвом шляхом вивчення потреб сільгоспвиробників у новітніх розробках.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, зважаючи на важливість проведення єдиної технічної політики як в аграрному виробництві, так і в сільськогосподарському машинобудуванні, координації їх наукової та іншої діяльності, доречно розглянути на державному рівні й вирішити питання про інтеграцію управлінських дій в аграрному виробництві та його технічному забезпеченні. Таке інтегрування буде сприяти: відродженню не тільки сільськогосподарського машинобудування і всього АПК, але й посиленню їх впливу на зростання добробуту населення країни; проведенню єдиної технічної політики та підвищенню керованості підприємств; зростанню якості планування й контролю за діяльністю підприємств; проведенню маневру існуючими фінансовими, матеріальними та іншими ресурсами; економії коштів завдяки зменшенню управлінського апарату та впливу посередницьких структур; прискоренню організації виготовлення техніки, адаптованої до альтернативних видів пального; забезпеченню проведення єдиної з європейськими країнами технічної політики у сфері сертифікації відповідної продукції; реалізації інноваційної моделі розвитку сільгоспмашинобудування та його адаптації до вимог Світової організації торгівлі.

Усе це в комплексі створить підґрунтя для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського господарства на основі впровадження інноваційних стратегій розвитку в практику господарювання організаційних формувань, основними елементами яких є використання ресурсозберігаючих, екологічних, ресурсопродукуючих технологій виробництва в галузі рослинництва; вирощування високопродуктивних сортів рослин і порід тварин, запровадження сучасних технологій не лише первинної, а й вторинної переробки сільськогосподарської продукції; удосконалення методів організації праці та мотиваційного механізму.

Список літератури

1. Большаков Б. Е. Научная экспертиза проектов устойчивого развития социоприродных систем : учеб.-метод. пособие [Электронный ресурс]. (0220712064). – Режим доступа : <http://lt-nur.uni-dubna.ru> (гос. регистрация № 11265 от 11.10.2006 г.), 2008 г., 119 с.
2. Сус Т. Й. Стратегія розвитку сільськогосподарського виробництва: можливості та загрози / Т. Й. Сус // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону . – 2012. – Вип. 8 (2). – С. 261–265. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apreg_2012_8\(2\)_46.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/apreg_2012_8(2)_46.pdf)
3. Білоусько Т. Ю. Проблеми технічного забезпечення аграрних підприємств в контексті підвищення їх конкурентоспроможності / Т. Ю. Білоусько // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – Х. : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 52 (1025). – С. 7–12.
4. Саблук П. Т. Аграрний сектор в умовах членства України у Світовій організації торгівлі: здобутки і перспективи / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 6.
5. Могилова М. М. Матеріально-технічне забезпечення аграрної галузі / М. М. Могилова, Я. К. Білоусько, Г. М. Підлісецький // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 61–67.

Рассмотрены приоритетные стратегии развития предприятий аграрной сферы. Указано на отдельные проблемы современного состояния сельскохозяйственного производства в Украине. Обоснована необходимость внедрения инновационных подходов в практике хозяйствования производителей сельскохозяйственной продукции.

Агропродовольственный рынок, инновационные стратегии развития, материально-техническое обеспечение, сельскохозяйственное производство, рационализация управления.

The article considers the priority of the development strategy of the enterprises of the agrarian sector. Listed on the individual problems of the current state of agricultural production in Ukraine. The necessity of introduction of innovative approaches in the practice of management of agricultural producers.

Agricultural market, innovation strategy development, logistics, agricultural production, rationalization of management.

УДК 336.005.64

АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Н. М. Давиденко, доктор економічних наук, професор

Обґрунтовано необхідність антикризового фінансового управління в сучасних умовах господарювання, проаналізовано основні інтерпретації поняття «антикризове управління» та встановлено, що антикризове фінансове управління є складовою частиною антикризового управління підприємством. Запропоновано власне бачення дефініції «антикризове фінансове управління. Представлено основні заходи, спрямовані на поліпшення ефективності антикризового фінансового управління підприємством у сучасних умовах.

Фінансове управління, антикризове управління, заходи, нестабільність, криза, нейтралізація, стратегія.

У сучасних умовах розвитку економіки внаслідок економічної та політичної нестабільності підприємства, фірми і комерційні банки нездатні адекватно реагувати на зміни зовнішнього й внутрішнього середовища, у результаті чого можуть потрапити в кризові ситуації. Висока ймовірність виникнення криз у процесах функціонування й розвитку будь-якого суб'єкта господарювання зумовлює необхідність розробки та вибору ефективної стратегії антикризового управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження теоретичних, методологічних і практичних аспектів антикризового управління присвячено ряд робіт зарубіжних та вітчизняних вчених: М. Берест, І. Бланка, І. Булеєва, А. Градова, В. Гриньової, А. Грязнової, Е. Короткова,